

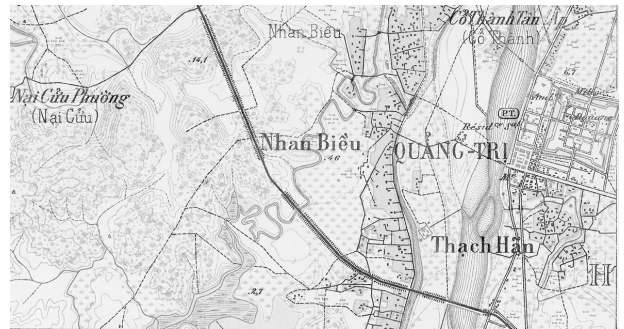
VĂN THÁNH QUẢNG TRỊ

■ VÕ NGUYỄN PHONG (*)

Văn Thánh là tên gọi ngắn gọn của Văn Thánh Miếu, còn gọi là Văn Miếu. Văn Thánh dùng để thờ phụng Đức Khổng Tử, người được tôn vinh là Vạn thế sư biểu - Bạc thầy của muôn đời. Đây cũng là nơi tôn vinh, gặp mặt những bậc khoa cử địa phương qua các nghi lễ hàng năm là Tế xuân và Tế thu do chính quyền cử hành. Trải qua một thời gian dài sử dụng và phế bỏ, đến nay không còn nhiều Văn Thánh thời nhà Nguyễn còn tồn tại, thậm chí một số Văn Thánh mất hoàn toàn dấu tích và hoặc không có thông tin. Và trong xu thế đó, đến nay hầu như chưa có một thông tin nào về tòa Văn Thánh Quảng Trị trong lịch sử tại vùng đất Quảng Trị ngày nay.

Theo sách *Đại Nam nhất thống chí* thì Văn Thánh Quảng Trị nằm ở làng An Đôn: “*Văn Miếu: Ở xã An Đôn, phủ Triệu Phong. Hồi đầu dựng nước, đặt ở xã Phước Mỹ phủ Triệu Phong. Năm Gia Long thứ 13 (1814), dời đến xã Thạch Hãn huyện Hải Lăng. Năm Minh Mạng thứ 21 (1840), dời đến chỗ hiện nay*”. Theo đây vào thời chúa Nguyễn thì Văn Thánh Quảng Trị nằm ở xã Phước Mỹ ở bờ Bắc sông Thạch Hãn, nay thuộc thôn Phước Mỹ, xã Triệu Giang, huyện Triệu Phong. Về sau vào năm 1814 chuyển dựng ở làng Thạch Hãn, nay thuộc nội ô thị xã Quảng Trị, kế bên thành cổ Quảng Trị và bờ Nam sông Thạch Hãn. Đến năm 1840 thì xây dựng Văn Thánh ở làng An Đôn, vị trí phía tây nam thành cổ Quảng Trị và ở bờ Bắc sông Thạch Hãn. Việc di dời Văn Thánh Quảng Trị về làng An Đôn rất có thể vì lý do sét đánh Văn Thánh, bởi theo chính sử trong *Đại Nam thực lục*, vào năm 1840: “[Tháng 9 Canh Tý] Sét đánh Văn Miếu tỉnh Quảng Trị (ở cột cái đằng trước, chỗ vị thờ thứ 2, gian thứ nhất phía hữu miếu. Cột ấy bị xé toạc từ đầu trở xuống, dài hơn 3 thước. Tháng 3, năm Minh Mệnh thứ 14 (1833), cái cột nơi ấy cũng bị sét đánh, tinh thần tự thay đổi giấu, không làm tập tâu lên). Việc đến tai vua, vua sai tinh thần sửa chữa lại, và làm lễ cáo tạ”. Chính sử cho là tòa Văn Thánh được sửa chữa lại, tuy nhiên *Đại Nam Nhất thống chí* cho là chuyển về làng An Đôn, có lẽ thông tin này là chính xác hơn bởi trước đó vào năm 1833 Văn Thánh này cũng bị sét đánh đúng vị trí đó, vì vậy chuyển dời Văn Thánh là hợp lý.

Làng An Đôn vào năm 1876 là xã An Đôn, tổng An Đôn, huyện Đăng Xương, đạo Quảng Trị. Nay thuộc

Bản đồ 1/25.000 (1909) khu vực thị xã Quảng Trị, vị trí Văn Thánh Quảng Trị nằm bên trái chữ Thạch Hãn

phường An Đôn, thị xã Quảng Trị, Quảng Trị. Dấu tích Văn Thánh hầu như không còn trên thực tế, qua khảo sát xác định chính xác Văn Thánh nằm toàn bộ trong khuôn viên Trường THCS Nguyễn Tất Thành, phường An Đôn, thị xã Quảng Trị, bên bờ Bắc sông Thạch Hãn. Rất có thể Văn Thánh đã bị phá hủy sau năm 1945. Thời điểm năm 1964 thì toàn bộ khuôn viên Văn Thánh trở thành khu nhà hành chính thuộc phi đạo nằm kế bên và chạy dọc sông Thạch Hãn, có lẽ người ta đã xây lên khuôn viên Văn Thánh đã bị phá hủy trước đó. Khảo sát theo tư liệu năm 1909 cho thấy Văn Thánh Quảng Trị có tường bao quanh với kích thước 80x80 mét, công trình có mặt tiền quay về hướng đông nam, có ba tòa nhà là chính đường, tả vu, hữu vu... Bên ngoài khuôn viên Văn Thánh về phía tây nam có đền Khải Thánh. Cần nhiều nghiên cứu hơn nữa về công trình này nhằm làm sáng tỏ hơn các dấu tích xưa.

Văn Thánh là công trình tế tự quan trọng bậc nhất thời phong kiến, là nơi thờ Khổng Tử với mục đích để cao Nho học và việc giáo dục nhân tài. Khá nhiều địa phương trên cả nước đang tổ chức xây dựng và phục hồi công trình Văn Thánh địa phương mình, nhằm biểu dương tinh thần học tập và gìn giữ những tập tục văn hóa cổ truyền. Rất mong chính quyền tỉnh Quảng Trị quan tâm và tổ chức các nghiên cứu về Văn Thánh Quảng Trị nói riêng và các công trình cổ nói chung nhằm mục đích góp phần bảo tồn và phát huy các giá trị di sản bao lớp cha ông để lại, gương cao truyền thống uống nước nhớ nguồn và để cao tinh thần học tập đến các thế hệ mai sau./.

(*) Thạc sĩ, Quảng Ngãi - SĐT: 0914113819 - Email: phongvn.ciscom@gmail.com.